

Στη φεουδαρχική δυτική Ευρώπη

Οι σχέσεις ανάμεσα στους αριστοκράτες.
Αριστοκράτες και αγρότες. Στη μεσαιωνική πόλη

Τριαντάφυλλος Πετρίδης

ΠΣ Ιστορίας – Ενότητα: Ώριμος Μεσαίωνας

11044

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Τεύχος Β' 959/21.03.2019

Ε. ΩΡΙΜΟΣ ΜΕΣΑΙΩΝΑΣ ΣΤΗ ΔΥΣΗ (11ος - 13ος αιώνας),
6-8 διδακτικές ώρες

Διδακτικές ενότητες	Διδακτικοί στόχοι Οι μαθητές και οι μαθήτριες:	Ιστορικές έννοιες Πρωτογενείς Δευτερογενείς	Ενδεικτικές δραστηριότητες - προτάσεις αξιολόγησης
Το κλίμα αλλάζει: Μεσαιωνική «θερμή» περίοδος (750-1250)	Να εξηγήσουν πώς οι κλιματικές μεταβολές επέδρασαν στις ανθρώπινες κοινωνίες κατά τη συγκεκριμένη περίοδο.	Κλιματική αλλαγή, Θερμή Περίοδος	Αλλαγή, μακρός χρόνος Κατασκευή χρονογραμμής για το διάστημα που καλύπτει η Μεσαιωνική Θερμή Περίοδος. Αναζήτηση πληροφοριών σε έρευνες της ιστορικής γεωγραφίας και συζήτηση για την επίδραση των κλιματικών συνθηκών στην κοινωνία και στην οικονομία.
Δημογραφική ανάκαμψη	Να διερευνήσουν και να παρουσιάσουν τις συνέπειες της δημογραφικής ανάκαμψης στην καθημερινή ζωή εστιάζοντας στις νέες ανάγκες που δημιουργήσε, καθώς και τις αλλαγές που επέφερε. Να προβληματιστούν για τις συνέπειες που επιφέρει σήμερα η κλιματική αλλαγή στον κόσμο.	Δημογραφία, αύξηση πληθυσμού, εκχερσώσεις, καλλιέργησιμες γαίες, διατροφικές συνήθειες	Αιτίες και συνέπειες, ιστορική οπτική, σύγκριση Κατασκευή εννοιολογικού χάρτη με θέμα τη δημογραφική ανάκαμψη. Συγκέντρωση μικρογραφιών χειρογράφων σε ψηφιακή μορφή με απεικονίσεις εκχερσώσεων, περιγραφή τους και οργάνωση παρουσίασης για το φαινόμενο. Συγκέντρωση μεσαιωνικών συνταγών μαγειρικής και συζήτηση για τις διατροφικές συνήθειες των διάφορων κοινωνικών στρωμάτων (είδος διατροφής, επιλογές, πρόληψη τροφών, επίδραση στην υγεία κ.λπ.). Σύνταξη σχετικών κειμένων, παρουσίασή τους με παιχνίδι ρόλων από επαγγελματικούς τύπους (ένας μάγειρας, μια νοικοκυρά, ένας κάπτεας κ.λπ.). Συζήτηση για τις επιπτώσεις που επιφέρει σήμερα η κλιματική αλλαγή στη ζωή των ανθρώπων σε όλο τον κόσμο.
Η παγίωση του φεουδαρχικού συστήματος και η νέα διάβρωση των κοινωνιών των πόλεων και των υπαίθρου (βασιλείς, ευγενείς, ιππότες, κληρικοί, δουλοπάροικοι, έμποροι και τεχνίτες)	Να περιγράψουν τη δομή και τη λειτουργία του φεουδαρχικού συστήματος. Να εξηγήσουν το συμβολισμό της τελετής περιβολής. Να κατασκευάσουν την κοινωνική πυραμίδα της εποχής να επισημάνουν και να συζητήσουν για τις σχέσεις υποτέλειας και αλληλεξάρτησης. Να περιγράψουν τη ζωή ενός χωρικού, εμπόρου, ευγενή ή ιππότη με τις ευθύνες και τα προνόμια του.	Δουλοπάροικοι, ιππότες, ευγενείς, καθεδρικός ναός, κάστρο, κοινωνική πυραμίδα, όρκος υποτέλειας, τελετή περιβολής φεουδαρχικής φεουδαρχικό σύστημα	Ιστορική οπτική Κατασκευή κοινωνικής πυραμίδας ή εννοιολογικού χάρτη με το σύστημα της φεουδαρχίας (κοινωνικές τάξεις, σχέσεις εξουσίας, καθήκοντα και προνόμια). Μελέτη, περιγραφή και ερμηνεία απεικονίσεων της τελετής περιβολής. Αναπαράσταση της τελετής περιβολής στην τάξη. Μελέτη πρωτογενών πηγών για τη ζωή των ανθρώπων στη φεουδαρχική κοινωνία, σύνταξη σχετικών κειμένων από μια ορισμένη οπτική (π.χ. ένας αγρότης, ιππότης ή έμπορος αφηγείται) και δραματοποιημένη παρουσίασή τους. Παρακολούθηση μιας ταινίας σχετικής με τη θεματολογία της ενότητας (π.χ. Ρομπέν των Δασών), εντοπισμός των σχετικών ιστορικών στοιχείων και σχολιασμός.

Τεύχος Β' 959/21.03.2019

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

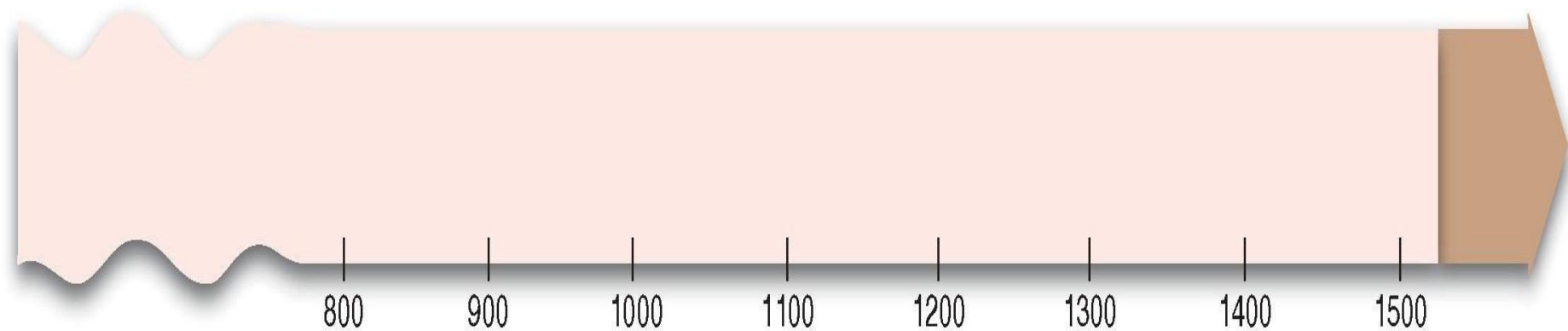
11045

				Συγκέντρωση οπτικού υλικού σχετικού με την καθημερινή ζωή (μικρογραφίες χειρογράφων, φωτογραφίες κτιρίων, εργαλείων, σκευών κ.λπ.): επιλογή εικόνων και δημιουργία πολυμεσικής παρουσίασης.
Αναζωογόνηση της οικονομίας: «αγροτική επανάσταση» και τεχνολογία, η εμπορική ανάπτυξη των μεσαιωνικών πόλεων, νέα εμπορικά δίκτυα (Χανσεατική Ένωση και Ιταλικές πόλεις)	Να επισημάνουν τις μεγάλες οικονομικές μεταβολές της εποχής και να εξηγήσουν τη σημασία τους για τη ζωή των ανθρώπων. Να συνοψίσουν τις τεχνικές ανακαλύψεις που συνέβαλαν στην ανάπτυξη της οικονομίας και των συγκοινωνιών. Να περιγράψουν την πολεοδομική μορφή μιας μεσαιωνικής πόλης (τείχη, κεντρική πλατεία, καθεδρικός ναός) να προσδιορίσουν τη σχέση πόλης και υπαίθρου. Να ερμηνεύσουν τη σημασία της ένωσης πόλεων σε κοινή εμπορική πολιτική και σύμβαση για την ανάπτυξη του εμπορίου και της οικονομίας. Να περιγράψουν το ιδιότυπο αυτόνομο καθεστώς των ιταλικών πόλεων.	Αμειψισπορά, ανεμόμυλοι, αστοί, εμπορικά δίκτυα, τριζωνική καλλιέργεια, πόλη, συντεχνίες, τείχος, Χανσεατική Ένωση, «Χάρτα ελευθεριών»	Αιτίες και συνέπειες, ομοιότητα και διαφορά	Κατασκευή εννοιολογικού χάρτη με θέμα «Αγροτική Επανάσταση» με τους σχετικούς όρους της ενότητας. Αναζήτηση, συγκέντρωση, οργάνωση και περιγραφή οπτικού υλικού σχετικού με την καλλιέργεια της γης και τις τεχνολογικές μεταβολές στη συγκεκριμένη εποχή (μικρογραφίες, απεικονίσεις, νομίσματα, πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές). Παράλληλα, ανάλυση πληροφοριών από σχετικές πρωτογενείς ή δευτερογενείς γραπτές πηγές. Αναζήτηση στο διαδικτυο μεσαιωνικών πόλεων που έχουν διατηρηθεί. Περιγραφή των κύριων ζωνών, κτιρίων, οχύρωσης κ.λπ. Οργάνωση ψηφιακής έκθεσης με θέμα «Μια μεσαιωνική πόλη στην Ευρώπη». Συζήτηση για τις διαφορές πόλης-υπαίθρου με αφορμή το απόφθεγμα «ο αέρας της πόλης ελευθερώνει». Χαρτογραφικός εντοπισμός των πόλεων της Χανσεατικής Ένωσης. Συζήτηση για την ανάπτυξη των πόλεων της Χανσεατικής Ένωσης και των ιταλικών πόλεων. Εντοπισμός ομοιοτήτων και διαφορών. Σύγκριση του τύπου της αρχαιοελληνικής πόλης με τον τύπο της μεσαιωνικής ιταλικής πόλης. Συζήτηση για τις ομοιότητες και διαφορές που παρουσιάζουν.

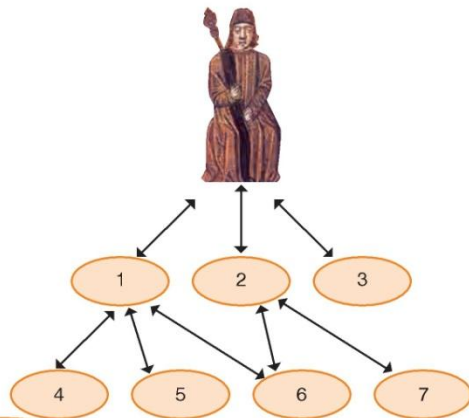
- **A. Οι σχέσεις ανάμεσα στους αριστοκράτες**
- **B. Αριστοκράτες και αγρότες – Η χωροδεσποτεία**
- **Γ. Στη μεσαιωνική πόλη**

Με τον όρο δυτική Ευρώπη αναφερόμαστε στις περιοχές όπου οι άνθρωποι μιλούσαν ρομανικές ή γερμανικές γλώσσες και εκκλησιαστικά τους έλεγχε ο πάπας.

3 Τοποθετήστε στη σωστή θέση τον καθένα από τους υποτελείς του βασιλιά:

Είμαι ο Γκι ντε Ναμπιέρ, πιστός υποτελής στον κύριό μου. Ο άλλος υποτελής του κυρίου μου υπηρετεί και σε άλλον άρχοντα.

Είμαι ο Ζαν ντε Γκιγιέν. Ένας από τους υποτελείς του κυρίου μου είναι υποτελής και σε άλλον άρχοντα.

Είμαι ο Αλφρόσνος του Πουατιέ. Ένας από τους υποτελείς του κυρίου μου είναι υποτελής και σε άλλον άρχοντα.

Είμαι ο Πέτρος Μοκλέρκ, είμαι υποτελής στο βασιλιά, αλλά έχω και εγώ δύο υποτελείς.

Είμαι ο Πέτρος ντε Μπερί, πιστός υποτελής δύο κυρίων.

Είμαι ο Τιμό της Καμπανίας, υποτελής ο ίδιος, που έχω κι εγώ με τη σειρά μου άλλους υποτελείς. Ένας από αυτούς είναι υποτελής και σε άλλον άρχοντα.

Είμαι ο Φίλιπ της Τουλούζης, υποτελής στο βασιλιά.

1. Ποιοι μιλάνε;
2. Πώς εικονίζονται;
3. Τι χαρακτηρίζει τις σχέσεις τους με το βασιλιά και μεταξύ τους;
4. Τι μπορεί να σημαίνει υποτέλεια;
5. Γιατί μπορεί να γινόταν υποτελής ο ένας στον άλλο και με ποια ανταλλάγματα;
6. Πότε έγιναν αυτές οι αλλαγές στη δυτική Ευρώπη και γιατί;

Η τελετή της περιβολής

Στα μέσα Απριλίου, μία Πέμπτη (του έτους 1127) δόθηκε όρκος υποταγής στον κόμη της Φλάνδρας, ως έκφραση σεβασμού και πίστης, με την τάξη που θα ιστορήσουμε στη συνέχεια. Πρώτα έκαναν όρκο έτσι: ο κόμης ρωτούσε τον μέλλοντα υποτελή αν θέλει ανεπιφύλακτα να γίνει ακόλουθός του και εκείνος απαντούσε «θέλω». Ύστερα αδελφώνονταν μ' έναν ασπασμό, ενώ ο υποτελής είχε βάλει τα χέρια του στα χέρια του κόμη. Σ' ένα δεύτερο στάδιο ο υποτελής έταζε αφοσίωση στον τελετάρχη του κόμη μ' αυτά τα λόγια: «Ορκίζομαι στην πίστη μου ότι από αυτή τη στιγμή θα είμαι πιστός στον κόμη Γουλιέλμο και θα κρατήσω τον όρκο μου σε κάθε περίπτωση, με καλή πίστη και χωρίς δόλο». Σ' ένα τρίτο στάδιο ο υποτελής ορκιζόταν το ίδιο στα ιερά λείψανα των αγίων. Μετά το πέρας αυτό της τελετής ο κόμης με τη ράβδο, που κρατούσε στα χέρια του, έκανε τη βεβαίωση της περιβολής του αξιώματος σε όλους εκείνους που έταξαν σ' αυτόν πίστη και σεβασμό και πήραν όρκο, με τον τρόπο του ιστορήσαμε.

Απόσπασμα από το
Bruges, Ιστορία του
της Φλάνδρας, στο:

Μικρογραφία που εικονίζει μια προσκύνηση.
Η προσκύνηση άρριζε επίσημα την υποτέλεια σ' έναν άρχοντα και δημιουργούσε αμοιβαίες υποχρεώσεις ανάμεσα στον άρχοντα και τον υποτελή.
Ο υποτελής γονάτιζε μπροστά στον άρχοντά του, έβαζε τα χέρια του στα δικά του και ορκιζόταν στο Ευαγγέλιο ή σε ιερά λείψανα πίστη και αφοσίωση.
13ος αιώνας, Βιέννη, Εθνική Βιβλιοθήκη της Αυστρίας.

Α. Οι σχέσεις ανάμεσα στους αριστοκράτες

Υποτελείς

Για τις αμοιβαίες υποχρεώσεις ανάμεσα σε άρχοντες και υποτελείς μαθαίνουμε από το παρακάτω γράμμα.

Π 5.1

Αυτός που ορκίζεται πίστη στον κύριό του θα πρέπει να έχει πάντοτε στο νου του αυτές τις λέξεις: απείραχτος και υγιής, ασφαλής, έντιμος, χρήσιμος [...]. Απείραχτος και υγιής, διότι θα πρέπει να προστατεύει το σώμα του κυρίου του από τις πληγές. Ασφαλής, για να μην καταστρέφει το μέρος που κατοικεί [ο κύριος] και τους πύργους που τον προστατεύουν. Έντιμος, για να μη βλάπτει τη δικαιοσύνη και κάθε υπόθεση που φανερά έχει σχέση με την τιμή του κυρίου του. Χρήσιμος, για να μην πειράζει την περιουσία του.

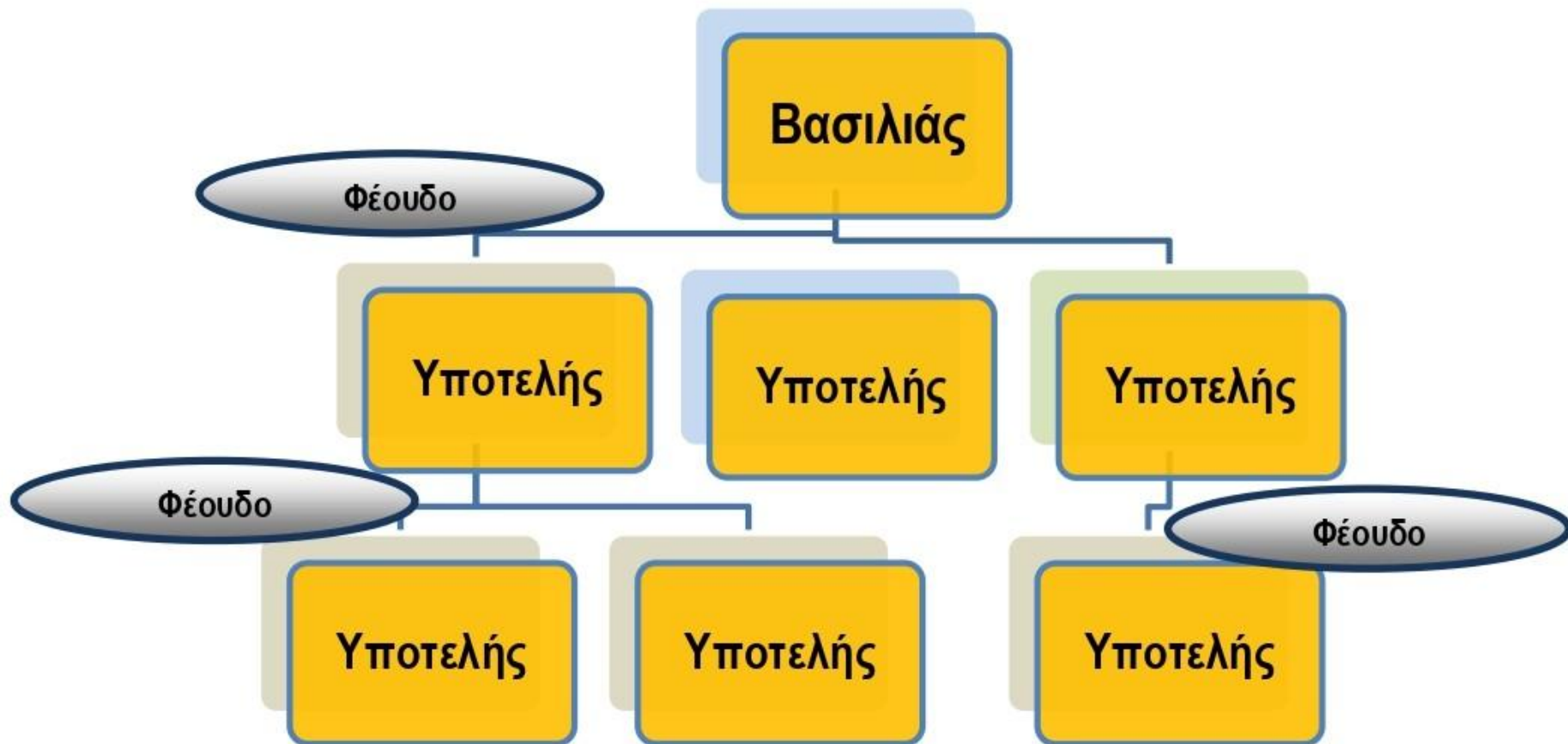
Γράμμα του Φουλβέρτου, επισκόπου της Σαρτρ, στον κόμη του Πουατιέ, έτος 1020

Ο μαγικός χαρακτήρας της περιβολής (ορκής 14ου αι). Χαϊνέλβέργη, Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη.

- 1 Διαβάστε την πηγή Π 5.1.
- α) Ποιος την έγραψε και πότε;
Τι είδους πηγή είναι; Σε ποιον απευθύνεται;
- β) Με βάση τις πληροφορίες που παίρνετε από την πηγή βρείτε στο διπλανό πίνακα τις λέξεις που περιγράφουν τις υποχρεώσεις του υποτελή στον κύριό του. Δικαιολογήστε τις επιλογές σας.

- Άρχοντας
- Ασφάλεια
- Εντιμότητα
- Κύριος
- Πίστη
- Τελετή περιβολής
- Φεουδαρχικό συμβόλαιο

- Υποτέλεια
- Υποτελής
- Φεουδάρχης,
- Φεουδαρχική κοινωνία
- Φέουδο
- Χρησιμότητα

Β. Αριστοκράτες και αγρότες. Η χωροδεσποτεία – Υλικά

Βιβλίο Οργανισμού

Βιβλίο β' γυμνασίου ΠΕΜ

<https://museduc.gr/el/>

Μεσαιωνική Ευρώπη: Φεουδαρχία (Διάρκεια 5.08')

<https://www.youtube.com/watch?v=IXmDjY0KlvU>

Πηγές από το <https://spartacus-educational.com/>

The Feudal System and the Domesday Book (από 1.21' - 4.34')

<https://www.youtube.com/watch?v=txA48AcJNmg>

Ο Ρομπέν των Δασών (από τα Κλασικά Εικονογραφημένα)

<https://epdf.pub/-500bd554775a5d71778008f3173ee1bf82112.html>

Ο Ιβανόης (από τα Κλασικά Εικονογραφημένα)

<https://epdf.pub/-2641f118a6c313d9154ff206d1aa92e031588.html>

B. Αριστοκράτες και αγρότες

Μετά το 10ο αιώνα η δυτική Ευρώπη πέρασε μια **ειρηνική** γενικά περίοδο, που βοήθησε την **οικονομική ανάπτυξη**. Η αγροτική παραγωγή μεγάλωσε, οι πόλεις ζωντάνεψαν και πάλι. Με την πολιτική και οικονομική σταθερότητα ο πληθυσμός στη δυτική Ευρώπη αυξήθηκε. Ανάμεσα στο 1100 και το 1300 οι κάτοικοι στις περιοχές αυτές από 45 εκατομμύρια έγιναν 75.

Η οικονομική ανάπτυξη στη δυτική Ευρώπη έχει σχέση:

με **νέες τεχνικές** στην καλλιέργεια και στις αγροτικές δουλειές, που έκαναν τα χωράφια να παράγουν περισσότερο και καλύτερα

με τις **μεγάλες εκχερνώσεις**, που έδωσαν περισσότερα χωράφια.

5.3

Τοιχογραφία από τον 13ο αιώνα. Αμπρότζιο Λορεντσέτι. Εικονίζει θέρια. 1337–1340, Σιένα (Ιταλία), Παλάτσο Πούμπλικο.

5.4

Μικρογραφία που εικονίζει ένα κάστρο στην ύπαιθρο. 15ος αιώνας, Σαντί (Γαλλία), Μουσείο Κοντέ.

Από τον 7ο αιώνα στη δυτική Ευρώπη σταμάτησαν οι μεγάλες επιδημίες που είχαν ταλαιπωρήσει τον πληθυσμό και οι άνθρωποι τρέφονταν καλύτερα. Επίσης, μετά τις τελευταίες επιδρομές υπήρχε σχετική πολιτική σταθερότητα. Οι γεννήσεις ήταν πιο πολλές, οι θάνατοι λιγότεροι και οι άνθρωποι ζούσαν περισσότερα χρόνια.

Χωροδεσποτεία

Από τις μικρογραφίες στα χειρόγραφα και από τα κτίσματα που σώζονται γνωρίζουμε πώς ήταν η ύπαιθρος στη δυτική Ευρώπη γύρω στο έτος 1100: οι άνθρωποι ήταν συγκεντρωμένοι σε χωριά, στους πρόποδες ενός υψώματος, γύρω από μια εκκλησία. Το **κάστρο** ξεχωρίζει στην ύπαιθρο: συμβολίζει την πολιτική και οικονομική εξουσία του άρχοντα, αλλά είναι και οχυρό για προστασία. Μέσα στο κάστρο έμενε ο άρχοντας. Ο πύργος του φαινόταν σε όλη την περιοχή. Το χωριό με την περιοχή του και το κάστρο με τον πύργο του άρχοντα αποτελούσαν μια **χωροδεσποτεία**. Η χωροδεσποτεία μπορούσε να ανήκει στον άρχοντα γαιοκτήμονα (αυτοκρατορική χωροδεσποτεία) ή σε ένα μοναστήρι (εκκλησιαστική χωροδεσποτεία).

5.5

Μικρογραφία που εικονίζει χωροδεσποτεία. 1456 περίπου, Παρίσι, Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας.

II 5.3

Μικρογραφία που απεικονίζει θέρια. 1416 περίπου, Σαντί (Γαλλία), Μουσείο Κοντέ.

II 5.4

Μικρογραφία που εικονίζει νερόμυλο. 1470 περίπου, Μετς (Γαλλία), Δημοτική Βιβλιοθήκη.

μπορούσαν πια να καλλιεργούν πιο μεγάλα χωράφια. Εμφανίστηκαν επίσης οι νερόμυλοι και έγιναν περισσότεροι οι νερόμυλοι.

Μία νέα τεχνική ήταν η **εναλλασσόμενη καλλιέργεια**: τα χωράφια χωρίζονταν σε τρία μέρη. Κάθε χρόνο έσπερναν διαφορετικά είδη στα δύο μέρη. Το τρίτο μέρος δεν το έσπερναν και το αφήναν να «εξοικουραστεί» για την επόμενη χρονιά. Με την εναλλασσόμενη καλλιέργεια μεγάλωσε η παραγωγή. Ακόμη, μπορούσαν να καλλιεργούν πιο πολλά είδη χωρίς να χρειάζονται περισσότερα εργατικά χέρια και υπήρχε εργασία σε όλες σχεδόν τις εποχές. Τέλος, αν κάτι κατέστρεφε τη σοδειά, οι ζημιές ήταν μικρότερες.

Η χωροδεσποτεία

Κάστρο

II 5.5

Έξω από το κάστρο υπάρχουν **χωριά**, όπου μένουν οι αγρότες. Όταν κινδυνεύουν κλείνονται μέσα στο κάστρο.

Στις πολιορκίες ήταν πολύ σημαντικό ένα κάστρο να έχει τη δική του **πηγή** για νερό.

Στο κάστρο υπάρχει συνήθως μία μόνο **είσοδος** με κινητή **γέφυρα**, τις περισσότερες φορές από ξύλο.

Βασικό στα κάστρα είναι το **τείχος** και οι **πύργοι** του. Γύρω του υπάρχει **τάφος** με νερό.

Σ' ένα ξεχωριστό σημείο στην αυλή του βρίσκεται ο κήπος με λαχανικά, κυψέλες και μερικά οπωροφόρα δέντρα.

Μέσα στο κάστρο υπάρχει μια αυλή. Εκεί βρίσκονται η κατοικία του άρχοντα, η φυλακή, χώροι για κάποιους υποτελείς και για τη φρουρά, η εκκλησία, αλλά και οι στάβλοι.

1. Οι πηγές είναι σύγχρονες με τα γεγονότα στα οποία αναφέρονται ή μεταγενέστερες;
2. Σε ποιον μπορεί να ανήκει το κάστρο;
3. Ποιο ρόλο μπορεί να παίζει ένα κάστρο; Αποτελεί μόνο την κατοικία του άρχοντα ή έχει και άλλους ρόλους;
4. Πώς είναι οργανωμένο ένα κάστρο;
5. Ποιοι ζουν μέσα στο κάστρο; Ποιοι δε ζούνε εκεί;
6. Πώς καλλιεργούν τη γη; τι προϊόντα μπορεί να καλλιεργούν;
7. Σε ποιον μπορεί να ανήκει η γη που καλλιεργούν οι αγρότες;
8. Ποια σχέση μπορεί να υπάρχει ανάμεσα στους αγρότες και στον άρχοντα/κύριο του κάστρου;

- 5 Διαβάστε την πηγή Π 5.7. α) Πότε γράφτηκε η πηγή; Είναι μια πηγή σύγχρονη με τα γεγονότα που αναφέρει ή μεταγενέστερη; β) Χρησιμοποιήστε τις πληροφορίες που παίρνετε από την πηγή για να συμπληρώσετε στο παρακάτω ημερολόγιο τις δουλειές που έχει να κάνει ο Ζαν Μπάτερυ.

Δουλοπάροικοι

Δουλοπάροικος ήταν αυτός που από την καταγωγή του και τη σχέση που είχε με τη γη του ήταν άμεσα **εξαρτημένος** από το **χωροδεσπότη**. Αντίθετα με το δούλο στην αρχαιότητα, μπορούσε να έχει δικά του κάποια πράγματα. Ωστόσο οι ελευθερίες του ήταν λίγες και οι υποχρεώσεις του πολλές. Οι υπηρεσίες των δουλοπάροικων στους άρχοντές τους ήταν διαφορετικές ανάλογα με την περιοχή και την εποχή που ζούσαν.

Για τις υποχρεώσεις που είχαν το 13ο αιώνα οι δουλοπάροικοι στην Αγγλία διαβάζουμε στο παρακάτω απόσπασμα από τα κατάρστιχα του αβαείου του Μπεκ.

Π 5.7

Ο Ζαν Μπάτερυ κατέχει ενάμισι στρέμμα γης, για το οποίο οφείλει κάθε χρόνο δεκαπέντε δηνάρια [νόμισμα της εποχής] [...]. Τρεις μέρες την εβδομάδα πρέπει να αλέθει στάρι ή να κάνει κάποια άλλη δουλειά, ό,τι επιθυμεί ο άρχοντας. Κάθε χρόνο, το χειμώνα, όποτε τον φωνάζουν, θα πρέπει να οργώνει δύομισι στρέμματα και να τα σβαρνίζει. Θα τον τρέφει ο άρχοντας [...]. Στη γιορτή του Αγίου Μαρτίνου πρέπει να οργώσει τέσσερα στρέμματα γης. Και αν τύχει ένας [άλλος] άρχοντας να έλθει στο Μπεκ περνώντας τη χωροδεσποτεία χωρίς υποζύγιο ή ιπποκόμο, θα πρέπει να τον ακολουθήσει, ιππεύοντας μαζί του για μια μέρα, δηλαδή τριάντα λεύγες. Επίσης θα πρέπει να πλένει τα πρόβατα, να σκάβει το λιβάδι του άρχοντα [...], να μαζεύει την κοπριά και να τη μεταφέρει με το κάρο [...], και στην εβδομάδα του θερισμού δε θα έχει άλλες δουλειές εκτός από αυτή [...]. Δεν μπορεί να παντρεύει την κόρη του αν δεν πει το «ναι» ο άρχοντας, ούτε να πουλήσει χωρίς την άδειά του ένα αρσενικό άλογο ή ένα βόδι από τα ζώα του [...]. Πρέπει να πηγαίνει στο μύλο του άρχοντα.

Έγγραφο από το αβαείο του Μπεκ, 13ος αιώνας

ΔΕΥΤΕΡΑ

Να αλέσω το σιτάρι και να μαζέψω την κοπριά στα χωράφια του άρχοντα.

ΤΡΙΤΗ

.....
.....
.....
.....

ΤΕΤΑΡΤΗ

.....
.....
.....
.....

ΠΕΜΠΤΗ

.....
.....
.....
.....

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

.....
.....
.....
.....

ΣΑΒΒΑΤΟ

.....
.....
.....
.....

ΚΥΡΙΑΚΗ

.....
.....
.....
.....

Συνεχίστε μόνοι σας με τις υπόλοιπες εργασίες. Αν θέλετε μπορείτε να προσθέσετε και άλλες μέρες. 15

[Πηγή B1: Οι υποχρεώσεις των δουλοπαροίκων]

Είναι κανόνας στην Αγγλία, όπως και σε άλλες χώρες, οι αριστοκράτες να έχουν μεγάλη εξουσία πάνω τους απλούς ανθρώπους, που είναι δουλοπάροικοί τους. Αυτό σημαίνει ότι οι τελευταίοι είναι υποχρεωμένοι από το νόμο και από το έθιμο να οργώνουν τη γη των κυρίων τους, να θερίζουν τη βρώμη, να τη συγκεντρώνουν στις αποθήκες, να αλωνίζουν και να λιχνίζουν το σιτάρι. Ακόμα πρέπει να μαζεύουν και να αποθηκεύουν το σανό, να κόβουν και να συγκεντρώνουν ξύλα, και να εκπληρώνουν όλα τα καθήκοντα αυτού του είδους.

Ζαν Φρουασάρ, Χρονικά, περίπου στα 1395

[Πηγή B2: Οι υποχρεώσεις των δουλοπαροίκων]

Ο καλύτερος στη διαχείριση εκλέγεται από το χωριό στη θέση του επιστάτη [...]. Δεν πρέπει να είναι νωθρός και οκνηρός, αλλά να πασχίζει ακατάπαυστα για τα συμφέροντα του κυρίου του [...]. Όταν είναι να μεταφέρουν την κοπριά στα χωράφια, ο επιστάτης πρέπει να επιβλέπει τους αγωγιάτες και όσους άλλους εργάζονται εκεί, να τελειώνουν τη δουλειά [...] χωρίς κατεργαριές [...]. Πρέπει να επιβλέπει από κοντά τους αλωνιστές και τις γυναίκες που λιχνίζουν για να μη βάζουν στα κλεφτά βρώμη στα παπούτσια τους, στα γάντια τους ή σε τσάντες, που μπορεί να είχαν κρύψει εκεί κοντά.

Γουόλτερ του Χένλει, Λόγος για τα οικονομικά, περίπου στα 1275

[Πηγές B3-B4: Η δύσκολη ζωή των δουλοπαροίκων]

Το 1143 [...] ένας τρομακτικός λιμός ενέσκηψε σε όλη την Αγγλία. [...] Υπήρχαν άνθρωποι, που από την πείνα, έφαγαν κρέας σκύλου ή αλόγου [...]. Αλλού άνθρωποι πέθαιναν μαζικά από την εξάντληση. [...] Μπορούσες να δεις πασίγνωστα και ονομαστά χωριά να ερημώνουν γιατί, όλοι οι αγρότες, άντρες και γυναίκες, κάθε ηλικίας είχαν πεθάνει.
Ανωνύμου, Η βασιλεία του βασιλιά Στέφανου, περίπου στα 1190

Εξαιτίας των πλημμυρών της περσινής χρονιάς έλειψαν σχεδόν τα πάντα. Η βρώμη, που ήταν πολύ σπάνια, κόστιζε από 15 μέχρι 20 σελίνια το τέταρτο. Η πείνα έκανε τους φτωχούς να τρώνε κρέας αλόγου, φλοιούς από τα δέντρα και ακόμα πιο αηδιαστικά πράγματα. Πολλοί πέθαναν από την πείνα.

Απόσπασμα από το Χρονικό του Αβαείου του Σεντ Έντμουντ, έτος 1258

[Πηγή B5: Η σκληρότητα των χωροδεσποτών]

Οι χωροδεσπότες κατηγορούν, συνέχεια κατηγορούν τα παιδιά. Ότι οι μανάδες τους, για να τα κάνουν να σωπάσουν που πεινάνε και κλαίνε με αναφιλητά την ώρα του γεύματος, ξοδεύουν το γάλα που περισσεύει για να φτιάξουν χυλό βρώμης. Είναι πολύ μεγάλη η θλίψη αυτών των γυναικών που ζούνε σε αυτές τις καλύβες για να μιλήσει κάποιος για αυτήν [...].

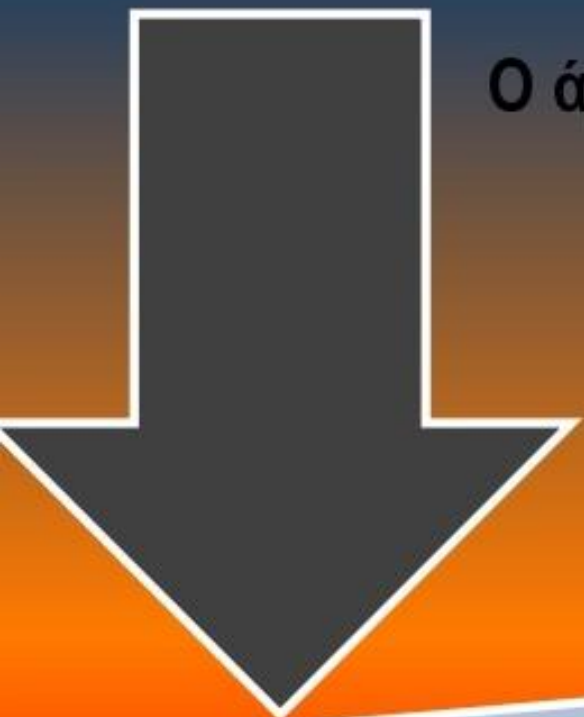
Ουίλιαμ Λάνγκλαντ, Το όραμα του Πιρς Πλόουμν, περίπου στα 1365

[Πηγή B6: Τα αδιέξοδα ενός αγρότη]

*Για να έβρω χρήματα για το βασιλιά πούλησα το σπόρο μου
και τώρα η γη μου μένει ακαλλιέργητη και βαθιά κοιμάται.*

Στίχοι από το μεσαιωνικό Τραγούδι του συζύγου, περίπου στα 1360

Ο άρχοντας προς το δουλοπάροικο

Ο δουλοπάροικος προς τον άρχοντα

- Χωροδεσποτεία
- Κοσμική χωροδεσποτεία
- Εκκλησιαστική χωροδεσποτεία
- Δουλοπάροικος
- Πρόσοδοι
- Γαιοπρόσοδοι
- Κάστρο
- Εξουσίες άρχοντα

Παραγωγή λόγου: η οπτική του δουλοπάροικου

Ο Χένρι είναι 32 χρονών και είναι παντρεμένος με την κατά τρία χρόνια μικρότερή του Αλίνη, με την οποία έχουν τέσσερα παιδιά: τον Όλιβερ 13 χρονών, τη Μαίρη 11 χρονών, την Κάθριν 10 χρονών και τον Νάιτον 9 χρονών. Είναι αγρότες, δουλοπάροικοι σε μια χωροδεσποτεία στην κεντρική Αγγλία.

Μια Κυριακή απόγευμα, το φθινόπωρο του 1150 ο Χένρι και η Αλίνη συζητούν για την καθημερινότητά τους, τις υποχρεώσεις τους προς το χωροδεσπότη τους, τα προβλήματα που έχουν να αντιμετωπίσουν, τις εκτιμήσεις τους αν μπορούν να αντιδράσουν και πώς. Με βάση τις πληροφορίες που παίρνετε από τις πηγές B1-B6 και από το βίντεο τι μπορεί να συζητήσαν ο Χένρι και η Άλίνη; Γράψτε μια παράγραφο 180-200 λέξεων.

Παραγωγή λόγου: η οπτική του χωροδεσπότη

○ Ζιλ ντε Γκριέ, 38 χρονών, είναι χωροδεσπότης στην Καμπανία. Η χωροδεσποτεία του απαρτίζεται από 21 χωριά. Το Μάιο του 1015 αποφασίζει να επισκεφθεί τα χωριά της χωροδεσποτείας του. Σε ένα από αυτά συναντάει δύο νέους δουλοπάροικούς του, τον Ζακ, 21 χρονών, και τη σύζυγό του Μανόν, 18 χρονών, που είναι έγκυος στο δεύτερό τους παιδί. Ο Ζιλ ντε Γκριέ εκτιμά ότι ο Ζακ και η Μανόν έχουν αθετήσει πολλές από τις υποχρεώσεις τους προς αυτόν.

Τι μπορεί να ζήτησε ο Ζιλ ντε Γκριέ από το ζευγάρι; Ποιες υποχρεώσεις μπορεί να μην εκπλήρωσαν ο Ζακ και η Μανόν; Για ποιους λόγους μπορεί να το έκαναν; . Με βάση τις πληροφορίες που παίρνετε από τις πηγές B1-B6 και από το βίντεο γράψτε για όλα αυτά μια παράγραφο 180-200 λέξεων για τι μπορεί να είπε ο Ζιλ ντε Γκριέ.

- 4 Παρατηρήστε προσεκτικά τις εικόνες 5.4, 5.5, 5.6 και Π 5.5. Περιγράψτε σε ένα δικό σας κείμενο (100-110 λέξεις) το κάστρο που βλέπετε στη διπλανή εικόνα.

Η χωροδεσποτεία

Κάστρο

Π 5.5

Έξω από το κάστρο υπάρχουν **χωριά**, όπου μένουν οι αγρότες. Όταν κινδυνεύουν κλείνονται μέσα στο κάστρο.

Στις πολιορκίες ήταν πολύ σημαντικό ένα κάστρο να έχει τη δική του **πηγή** για νερό.

Στο κάστρο υπάρχει συνήθως μία μόνο **είσοδος** με κινητή **γέφυρα**, τις περισσότερες φορές από ξύλο.

Βασικό στα κάστρα είναι το **τείχος** και οι **πύργοι** του. Γύρω του υπάρχει **τάφρος** με νερό.

Σ' ένα ξεχωριστό σημείο στην αυλή του βρίσκεται ο κήπος με λαχανικά, κυψέλες και μερικά οπωροφόρα δέντρα.

Μέσα στο κάστρο υπάρχει μια αυλή. Εκεί βρίσκονται η κατοικία του άρχοντα, η φυλακή, χώροι για κάποιους υποτελείς και για τη φρουρά, η εκκλησία, αλλά και οι στάβλοι.

- Προσδιορίστε την εποχή που διαδραματίζονται τα γεγονότα.
- Σε ποια κοινωνική ομάδα ανήκουν οι βασικοί ήρωες του κόμικ; Ποια συγκεκριμένα στοιχεία σε αυτό μας βοηθούν να εντοπίσουμε την κοινωνική ομάδα που ανήκει ο καθένας;
- Σε ποια κοινωνική ομάδα ανήκει ο Ρομπέν των Δασών; Ποια στοιχεία μας βοηθούν να τον εντάξουμε σε αυτήν την ομάδα;
- Σε ποια θέση βρίσκονταν οι αγρότες της περιοχής του Νότιγχαμ και γιατί;
- Ποιοι αποτελούν την ηγεσία στην περιοχή του Νότιγχαμ; Από πού αντλούν τη δύναμή τους; Με ποια μέσα ασκούν την εξουσία τους;
- Σας βοήθησε η μελέτη των γραπτών πηγών B1-B6 να κατανοήσετε καλύτερα τα γεγονότα;

Γ. Στη μεσαιωνική πόλη – Υλικά

Βιβλίο Οργανισμού

Βιβλίο β' γυμνασίου ΠΕΜ (<https://museduc.gr/el/>)

S. Bernstein, P. Milza, *Ιστορία της Ευρώπης*, τ. 1, *Από τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία στα ευρωπαϊκά κράτη, 5ος – 18ος αιώνας*, Αθήνα, εκδ. Αλεξάνδρεια, 1997

Nicholas Davis, *Η εξέλιξη του μεσαιωνικού κόσμου. Κοινωνία, διακυβέρνηση και σκέψη στην Ευρώπη 312-1500*, Αθήνα, έκδ. Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τράπεζας, 1997

Ρίκα Μπενβένιστε, *Από τους Βαρβάρους στους Μοντέρνους*, Αθήνα, εκδ. Πόλις, 2007

Στ. Γερουλάνος, «Ο Μαύρος Θάνατος στο Μεσαίωνα», εφ. *Ελευθεροτυπία/Ιστορικά*, 101 (20.9.2001), σ. 16-27

City life in the middle ages (<https://www.youtube.com/watch?v=VuvLGtZRDbs>)

Town houses in the middle ages (<https://www.youtube.com/watch?v=NTnwDZmlS1Q>)

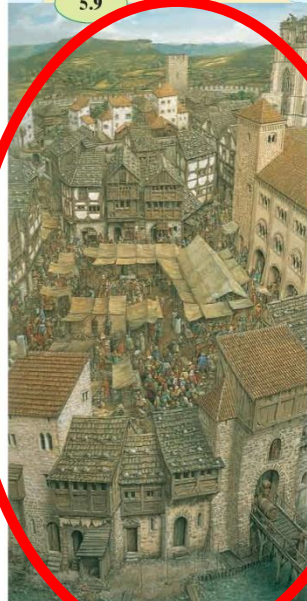
Γ. Εμπόριο και πόλεις στη μεσαιωνική δυτική Ευρώπη

Από τον 11ο αιώνα το εμπόριο ακμάζει στη Μεσόγειο και τις θάλασσες της βόρειας Ευρώπης. Σε πολλές περιοχές της δυτικής Ευρώπης, χάρη στο εμπόριο και την αύξηση του πληθυσμού, αναπτύσσονται οι πόλεις.

5.7 Το εμπόριο στη δυτική Ευρώπη το 13ο αιώνα

5.9

Στη Μεσόγειο έφταναν προϊόντα από την Ασία και την Αφρική. Εδώ ερχόταν ο εμπόρος από τη Βενετία, τη Γενεύα και την Πίζα. Στις βόρειες θάλασσες τα εμπορεύματα ήταν πρώτες ύλες, τσίφια και γουναράκια, που έφταναν από τη Σκανδιναβική χερσόνησο και τη Ρωσία. Έμποροι από ολόληρη τη δυτική Ευρώπη συναντώνταν στις αγορές των λιμανιών και στις εμποροπανηγύρεις.

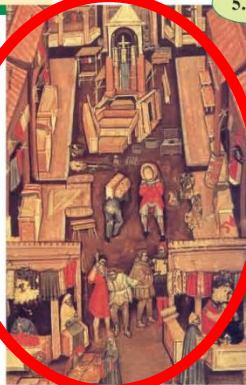
Μια μεσαιωνική πόλη στη δυτική Ευρώπη (σχεδιαστική αναπαραστάση).

5.8

Μικρογραφία που απεικονίζει το περιβάλλον των ταχυτήτων και εμπορευμάτων που μεταφέρονται από τον ποταμό Σηκουάνα. 14ος αιώνας, Παρίσι, Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας.

5.10

Μικρογραφία με την αγορά της πόλης Μπολόνια, στη βόρεια Ιταλία. 15ος αιώνας, Μπολόνια (Ιταλία), Δημοτικό Μουσείο.

Από το 10ο αιώνα, όταν αναπτύσσεται η οικονομία, οι έμποροι άρχισαν να μένουν μόνιμα στα μέρη όπου έκαναν εμπόριο και πλούτιζαν. Έρχιζαν οικισμούς γύρω από μοναστήρια, πύργους και οχυρά. Οι αρχικοί οικισμοί άρχισαν να μεγαλώνουν και έγιναν σιγά σιγά **πόλεις**. Πόλεις όμως ίδρυσαν και κάποιοι ηγεμόνες.

Οι μεσαιωνικές πόλεις είχαν τείχη, οι δρόμοι τους ήταν στενοί και στα σπίτια έμεναν πολλές οικογένειες μαζί. Οι άνθρωποι συχνά ζούσαν εκεί που δούλευαν. Μέσα στις πόλεις υπήρχαν εργαστήρια και καλλιέργειες. Οι περισσότεροι κάτοικοι των πόλεων είχαν και χωράφια στη γειτονική ύπαιθρο.

5.12

Η κεντρική πλατεία στην πόλη Σιένα, στη βόρεια Ιταλία. Βλέπουμε δημαρχείο της πόλης που άρχισε να χτίζεται στο τέλος του 13ου αιώνα, και τον Πύργο ντε λα Μάντζα, που χτίστηκε μεταξύ 1325 και 1328.

Πίνακας του Αμπράζιο Λορεντσέτι. Είναι ο παλιότερος πίνακας που εικονίζει μια πόλη στη μεσαιωνική δυτική Ευρώπη. Ο καθέδρος ναός, η πλατεία, το δημαρχείο και η κεντρική αγορά έδιναν σε κάθε πόλη τον ξεχωριστό της χαρακτήρα. 14ος αιώνας, Σιένα (Ιταλία), Εθνική Πινακοθήκη.

Οι κάτοικοι μιας πόλης αποτελούσαν μια **αστική κοινότητα**. Ήταν **ελεύθεροι** και μπορούσαν να **διοικούν οι ίδιοι** την πόλη τους. Πληρώναν φόρους ώστε να έχει η πόλη έσοδα, είχαν το δικαίωμα να δικάζουν και όριζαν φρουρά για την προστασία τους. Στην πραγματικότητα όμως την εξουσία την είχαν στα χέρια τους οι πλουσιότεροι **αστοί**. Είχαν την αρχηγία στις συνεχνίες, έλεγχαν την οικονομία και τις εξωτερικές σχέσεις της πόλης.

Οι αστοί αγωνίστηκαν για να μπορούν να διοικούν οι ίδιοι τις πόλεις τους. Άλλοτε συγκροούνταν με άρχοντες, επισκόπους και βασιλιάδες και άλλοτε έκαναν συμφωνίες μαζί τους. Έτσι απόκτησαν προνόμια (**«χαρτίες ελευθεριών»**), δηλαδή δικαιώματα για να διοικούν την πόλη τους.

5.14

Σημαντικό για την οργάνωση μιας πόλης ήταν το δημαρχείο. Εκεί είχε την έδρα του ένα τοπικό συμβούλιο από αστούς που κυβερνούσε την πόλη. Το δημαρχείο στην πόλη Πιατσέντσα (Ιταλία) άρχισε να χτίζεται μετά το 1281.

5.11

5.13

Οι πύργοι του Σαν Τζοβάννι στην περιοχή Τοσκάνη της Ιταλίας, που είχαν οι αστοί της πόλης γύρω στο 1300, εξωρίζουν μέχρι σήμερα στην περιοχή.

- Ποια σημεία των πόλεων δείχνουν οι εικόνες;
- Σε τι είδους δραστηριότητες παραπέμπουν αυτοί οι χώροι;
- Ποιοι μπορεί να δραστηριοποιούνταν στην αγορά;
- Ποιοι μπορεί να δραστηριοποιούνταν στη διοίκηση;
- Ποιοι διοικούσαν μια μεσαιωνική πόλη;
- Πώς ήταν οργανωμένος ο αστικός ιστός; Ποιες σχετικές πληροφορίες μας δίνουν οι εικόνες;
- Ποιοι ζουν στις πόλεις; Σε ποια κοινωνικά στρώματα ανήκουν;

[Πηγή Γ1: Ο πληθυσμός των μεσαιωνικών πόλεων]

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι αυτός ο πληθυσμός των πόλεων είναι ελάχιστα ομοιογενής. Από τη μια πλευρά, [έχουμε] [...] τους παλαιούς κατόχους εξουσίας και το περιβάλλον τους: επισκόπους, εφημέριους, κληρικούς των καθεδρικών ναών, μοναχούς και μοναχές, χωροδεσπότες, ιππότες, πρωτότοκους των ευγενών οικογενειών οι οποίοι μετανάστευαν στην πόλη κ.ά. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν μεγάλες διαφορές περιουσίας ανάμεσα στα μέλη των υπόλοιπων κοινωνικών ομάδων. Δίπλα στην αριστοκρατία των πατρικίων και των μεγαλοαστών που πλούτισαν από το εμπόριο και τις τραπεζικές εργασίες και των οποίων η περιουσία συνίσταται, εκτός από τις γαίες που απέκτησαν στη γύρω πεδινή περιοχή, την κατοχή εμπορευμάτων, ακινήτων, πολύτιμων αντικειμένων και χρημάτων, βρίσκει κανείς μια «μικροαστική» τάξη βιοτεχνών, μικρεμπόρων, κάθε λογής «γραφιάδων» (δικαστικών υπαλλήλων, συμβολαιογράφων, δικηγόρων κ.ά.). Σύντροφοι τεχνίτες και υπάλληλοι, συχνά προερχόμενοι από τη γειτονική ύπαιθρο, αποτελούν τον «κοσμάκη» [...] Η μοίρα τους δεν είναι αξιοζήλευτη. Τέλος, στο τελευταίο σκαλοπάτι, έρχονται οι απόκληροι της αστικής κοινωνίας: ξεριζωμένοι αγρότες, δραπότες δουλοπάροικοι, μεροκαματιάρηδες σε αναζήτηση ανειδίκευτης εργασίας, θύματα του λιμού ή της ανασφάλειας που βασιλεύουν στη γύρω πεδινή περιοχή. Οι περισσότεροι ζουν από τις ελεημοσύνες ή την κλοπή μέχρι να εκτοπιστούν από τις δημοτικές αρχές.

S. Bernstein, P. Milza, *Ιστορία της Ευρώπης*, έτος 1997

[Πηγή Γ2: Ο κοινωνικός και αστικός χώρος της πόλης]

Οι μεσαιωνικές πόλεις ήταν πυκνοκατοικημένες, αφού συχνά ο δομημένος χώρος περιοριζόταν για να ικανοποιούνται αμυντικές ανάγκες. Οι δρόμοι ήταν συνήθως στενοί, ελίσσονταν ανάμεσα στα σπίτια που δεν ήταν κτισμένα σε ευθεία γραμμή. [...] Πριν από το 1200 στην Ιταλία και ακόμη αργότερα αλλού, κανείς δεν ενδιαφερόταν για την αποχέτευση ενώ τα ζώα κυκλοφορούσαν ελεύθερα. Η πυκνή κατοίκηση επηρέαζε τις νοοτροπίες καταργώντας ό,τι εμείς αντιλαμβανόμαστε ως ιδιωτική ζωή. Στο ισόγειο βρισκόταν το μαγαζί ενός τεχνίτη, στον πάνω όροφο η κατοικία του και πιο ψηλά τα διαμερίσματα των πλούσιων αστών: ένα κεντρικό δωμάτιο με την εστία του και τρία-τέσσερα ακόμη δωμάτια. Στη σοφίτα οι υπηρέτες. Οι σχέσεις ανάμεσα στους γείτονες έπαιζαν σημαντικό ρόλο στην κοινωνική ζωή, και σε ορισμένες ιταλικές πόλεις οι γειτονιές αποτελούσαν τη βάση για την εκλογή στα αστικά Συμβούλια. [...] Οι αστικές κατασκευές ελάχιστα προφυλάσσουν από την αδιακρισία των γειτόνων. Η γειτνίαση γεννά συγκρούσεις και λειτουργεί ως λογοκρισία ή και ως εγγυητής της «καλής φήμης». Άλλωστε, στη μεσαιωνική όλη δεν είναι σαφής η διάκριση ανάμεσα στο δημόσιο και τον ιδιωτικό χώρο. Η κατοικία του αστού είναι συχνά η έδρα της εργασίας του, κάθε προσωπικό ή κοινωνικό γεγονός, όπως η γέννηση, ο γάμος ή ο θάνατος, προεκτείνεται στην πλατεία, στην αγορά, στην εκκλησία.

Ρίκα Μπενβενίστε, Από τους Βαρβάρους στους Μοντέρνους, έτος 2007

[Πηγή Γ3: Ζητήματα δημόσιας υγιεινής]

Οι πόλεις στην Ευρώπη ήταν τότε πολύ φτωχές. Οι αγρότες από το φόβο των επιδρομών κατέφευγαν μαζί με τα ζώα τους μέσα στις πόλεις. Κάθε πρωί τα έβγαζαν έξω από τα τείχη για να βοσκήσουν ελεύθερα. Το απόγευμα τα έφερναν πίσω. Ο δρόμος μπροστά από κάθε σπίτι θεωρούνταν τότε ιδιοκτησία του κάθε σπιτιού. Εκεί στάβλιζαν τα ζώα τους και αποθήκευαν ξύλα. Ιδεώδης χώρος για τους ποντικούς και τους αρουραίους όπου εύρισκαν τροφή και κατοικία.

Στ. Γερουλάνος, «Ο Μαύρος Θάνατος στο Μεσαίωνα», έτος 2001

[Πηγή Γ4: Βιοτεχνία, εμπόριο και χωροταξική κατανομή]

Οι μεγάλες αγορές συνήθως βρίσκονταν είτε στο εσωτερικό του οχυρωμένου πυρήνα της πόλης είτε στα περίχωρα, και εκεί ανέπτυσαν τις δραστηριότητές τους οι παλαιότεροι έμποροι και οι δανειστές χρημάτων. Οι μικροτεχνίτες που παρήγαν για την τοπική αγορά κατοικούσαν σε δευτερεύοντες δρόμους που έτεμναν τις κύριες οδούς. [...] Σύμφωνα με ένα πρότυπο που το υπαγόρευαν οικολογικοί ή υγειονομικοί παράγοντες, οι επιτηδευματίες που χρειάζονταν νερό, όπως οι βαφείς, οι βυρσοδέψες και οι ζυθοποιοί, ήταν εγκατεστημένοι κατά μήκος των πολυάριθμων καναλιών που διέσχιζαν την περιοχή της πόλης ή απομακρύνονταν προς την περιφέρεια. Τα καταστήματα των κρεοπωλών και των ιχθυοπωλών χωροθετούνταν σε κεντρικά σημεία λόγω της ανάγκης επιθεώρησης των προϊόντων τους, που αλλοιώνονταν εύκολα, ενώ οι υφαντουργοί βρίσκονταν κυρίως σε περίχωρα απομακρυσμένα από το νερό.

Nicholas Davis, *Η εξέλιξη του μεσαιωνικού κόσμου*, έτος 1997

[Πηγή Γ5: Οι «ελευθερίες» των μεσαιωνικών πόλεων]

Η ιστορία των μεσαιωνικών πόλεων είναι και η ιστορία των κοινοτήτων που αγωνίστηκαν για να εδραιώσουν την αυτονομία τους. Το σύνολο των κατοίκων της πόλης απέκτησε δικαιώματα, αρμοδιότητες, οργάνωση και διοίκηση. Έτσι ονόμασε η πόλη της ελευθερίες της [...]. Οι ελευθερίες αυτές [...] ήταν τα συγκεκριμένα δικαιώματα των αστών: προσωπική ελευθερία, μείωση των φόρων στα προϊόντα και στις συναλλαγές, αλλά και συμμετοχή στις διοικητικές ευθύνες και στην απονομή δικαιοσύνης. Αποκτήθηκαν μετά από μακροχρόνιες διαπραγματεύσεις ή με σκληρούς αγώνες εναντίον του κόμη, του επισκόπου ή του βασιλιά. ανάλογα με τους συσχετισμούς των δυνάμεων, εμφανίστηκαν ως βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και αποτέλεσαν αντίβαρο στην εξάρτηση από τους χωροδεσπότες.

Ρίκα Μπενβένιστε, Από τους Βαρβάρους στους Μοντέρνους, έτος 2007

[Πηγή Γ6: Η διοίκηση των μεσαιωνικών πόλεων]

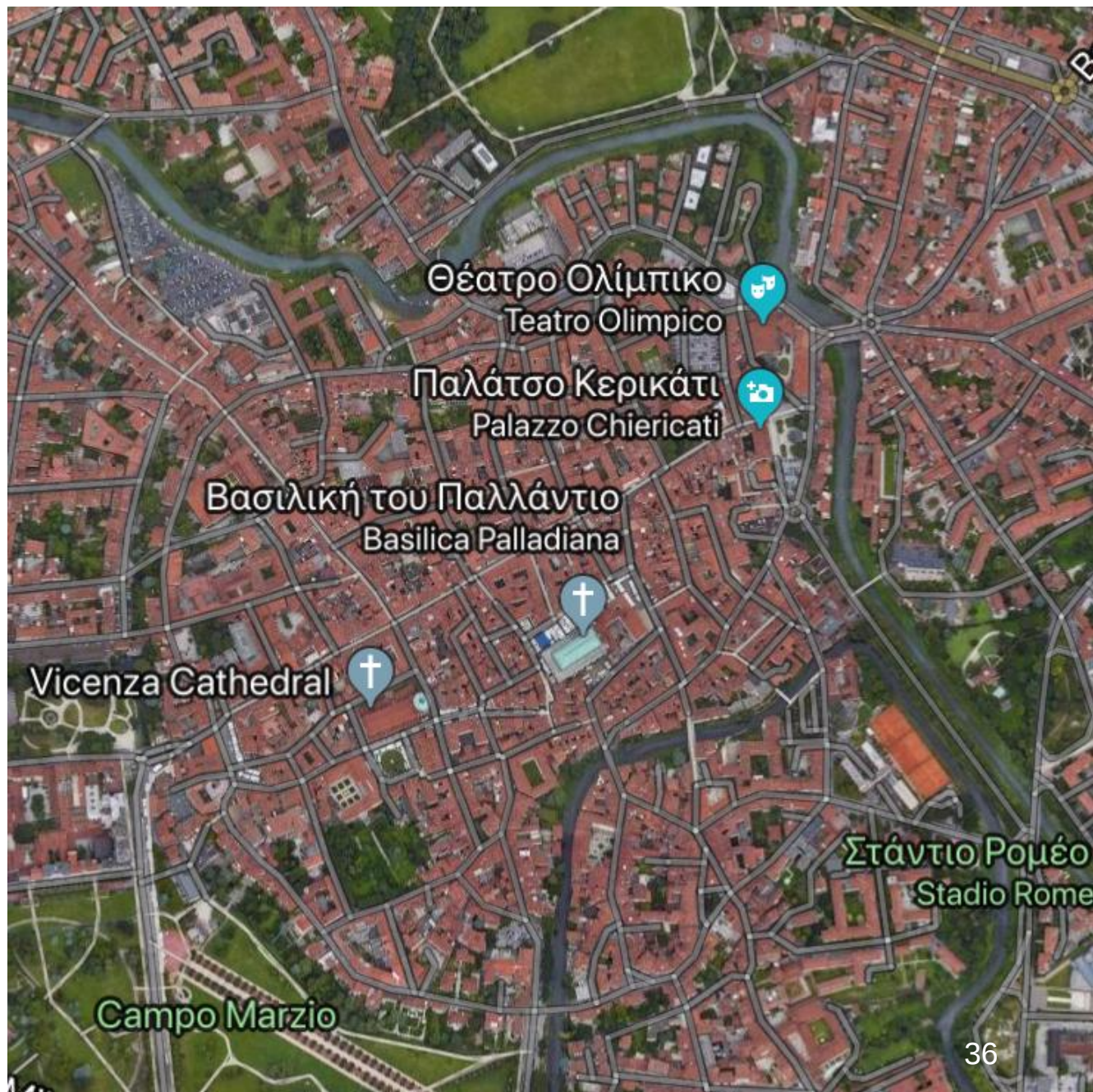
Το κίνημα της χειραφέτησης των πόλεων, δεν αποσκοπούσε σε ένα «δημοκρατικό» σύστημα [...], αφού η αστική αυτονομία δεν αφορούσε το σύνολο των κατοίκων της πόλης. Αν και στις αρχές του 12^{ου} αιώνα τα Συμβούλια των πόλεων εκπροσωπούσαν υψηλό ποσοστό των κατοίκων, σταδιακά έγιναν ολιγαρχικά καθώς ο αστικό πληθυσμός αυξήθηκε και τα μέλη των Συμβουλίων είτε έκαναν τις θέσεις τους κληρονομικές είτε όρισαν τους διαδόχους τους. Επρόκειτο συνήθως για κυβερνήσεις «πατρικίων», όπως τους ονόμασε η μεταγενέστερη ιστοριογραφία, οι οποίοι κυριαρχούσαν στις πόλεις μέσω των εμπορικών συντεχνιών. Οι αντιθέσεις πλουσίων-φτωχών κάθε άλλο παρά καταργήθηκαν, οπωσδήποτε όμως διαμορφώθηκαν νέοι τρόποι άσκησης εξουσίας.

Ρίκα Μπενβένιστε, Από τους Βαρβάρους στους Μοντέρνους, έτος 2007

[Παραγωγή λόγου]

- Μια νοικοκυρά αφηγείται μια καθημερινή της μέρα.
- Η κουτσομπόλα της γειτονιάς σχολιάζει όσα βλέπει από το παράθυρό της.
- Ένας τεχνίτης (π.χ. παπουτσήs) αφηγείται μια μέρα από τη ζωή του.
- Ένας «πατρίκιος» μιλάει για τις υποχρεώσεις που έχει από τη συμμετοχή του στη διοίκηση της πόλης.
- Ένας παραγιός μιλάει για τη μαθητεία του σε ένα σιδερά.

Στην εικόνα βλέπετε τη μεσαιωνική πόλη Βιτσέντσα, που είναι χτισμένη στις όχθες του ποταμού Μπακιλιόνε. Με βάση τις πληροφορίες που παίρνετε από την πηγή Γ6 μπορείτε να δείξετε στο χάρτη που μπορεί να βρίσκονταν οι αγορές της; Ακόμα που μπορεί να είχε το εργαστήριο/κατάστημά του ένας βαφέας, ένας αλλαντοπώλης, ένας φούρναρης, ένα σιδεράς, ένας κρεοπώλης, ένας ράφτης, ένας βυρσοδέψης, ένας ιχθυοπώλης, ένας τσαγκάρης, ένας ζυθοποιός.;

Παρατηρείστε προσεκτικά την παρακάτω εικόνα. α) Τι είδους πηγή είναι; Ποιος τη δημιούργησε και πότε; β) Τι εικονίζει; Περιγράψτε τους δρόμους, την αγορά, πώς είναι χτισμένα τα κτίρια, τα επαγγέλματα που κάνουν οι άνθρωποι. γ) Μπορείτε να συμπληρώσετε τη λεζάντα της εικόνας με όλες αυτές τις πληροφορίες; δ) Σε ποιες από τις πηγές 1-6 εντοπίσατε τις πληροφορίες που χρειαζόσασταν;

Τοιχογραφία του
Αμπρότζιο
Λορεντσέτι με
μια μεσαιωνική
πόλη. 1337-1339.
Σιένα.
Δημαρχείο.
Μπορούμε να
δούμε
... ..

Με βάση τις πληροφορίες που παίρνετε από τις πηγές 1-6 ποιος/ποια (στήλη Β) μπορεί να είπε τις φράσεις της στήλης Α; (δύο πρόσωπα στη στήλη Β περισσεύουν). Σε ποιες από τις πηγές Γ1-Γ6 εντοπίζονται οι πληροφορίες που τεκμηριώνουν τη συγκεκριμένη επιλογή σας; Συμπληρώστε τη στήλη Γ.

A	B	Γ
1. Θα μας φάνε τα ποντίκια!	α. Ένας αλλαντοπώλης στην αγορά!	
2. Καθάρισε το αυλάκι που πάει στο ποτάμι. Πάλι γέμισε σκουπίδια.	β. Μια υπηρέτρια στην κυρία της.	
3. Ξέρεις τι αγώνες έδωσαν οι πρόγονοί μου για να έχουμε την ελευθερία αυτή!	γ. Ένας μεροκαματιάρης σε φίλους του.	
4. Πάλι βρωμόνερα και ακαθαρσίες μπροστά στην πόρτα μας!!	δ. Μια νοικοκυρά σε μια άλλη νοικοκυρά!	
5. Τέρμα στα προνόμιά τους! Κι εμείς εδώ κατοικούμε.	ε. Ένας πατρίκιος στα ανίψια τους.	
6. Το καλύτερο παστό της αγοράς!	στ. Μια νοικοκυρά στην υπηρέτριά της!	
	ζ. Ένας ζυθοποιός στον παραγιό του!	
	η. Μια υπηρέτρια σε μια άλλη υπηρέτρια!	

